

20 lat Polski w Unii Europejskiej

Doświadczenia i wyzwania

Eve Pancer Cylentshuey

20 lat Polski w Unii Europejskiej

Doświadczenia i wyzwania

**Księga jubileuszowa
Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej**

**pod redakcją Ewy Szostak,
Bernadety Baran i Łukasza Olipry**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2024

Recenzja naukowa

dr hab. Ireneusz Jąźwiński, prof. US

Redakcja wydawnicza

Agnieszka Flasińska

Korekta

Barbara Łopusiewicz

Opracowanie graficzne, skład i łamanie

Małgorzata Myszkowska

Projekt okładki

Beata Dębska

Na okładce wykorzystano zdjęcie z zasobów Adobe Stock

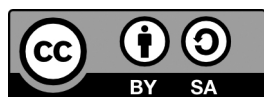
Fotografie w rozdziale „Bardzo osobisty przyczynek do biografii, nie tylko naukowej” pochodzą z archiwum rodziny Jubilatki.

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2024

Nota copyright obowiązuje do 31 maja 2025.

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Od 1 czerwca 2025 publikacja dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-
Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji
na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

ISBN 978-83-67899-83-3 (dla wersji papierowej)

ISBN 978-83-67899-84-0 (dla wersji elektronicznej)

DOI: 10.15611/2024.84.0

Cytuj jako: Szostak, E., Baran, B. i Olipra, Ł. (red.). (2024). *20 lat Polski w Unii Europejskiej. Doświadczenia i wyzwania. Księga jubileuszowa Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Spis treści

Przedmowa.....	7
Bardzo osobisty przyczynek do biografii, nie tylko naukowej (<i>Leszek Cybulski</i>)	11
1. Współpraca handlowa Unii Europejskiej z krajami ASEAN w XXI wieku (<i>Bogusława Drelich-Skulska, Sebastian Bobowski</i>)	25
2. Wyzwania polityki regionalnej w kontekście założeń europejskiej polityki spójności oraz uwarunkowań współczesnej gospodarki (<i>Joanna Kudelko</i>)	35
3. 20 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej – implikacje dla polityki rynku pracy (<i>Iwona Kukulak-Dolata</i>).....	45
4. Relacje fiskalne państwo–samorząd regionalny a problem dysproporcji rozwojowych między regionami (<i>Leszek Patrzalek</i>)	58
5. Tendencje w zakresie internacjonalizacji instytucji szkolnictwa wyższego w perspektywie ostatnich dwudziestu lat (<i>Anna Hajduk</i>)	71
6. Edukacja jako fundament rozwoju: analiza reform w Polsce po 1989 roku (<i>Ewa Szostak, Joanna Kenc</i>).....	82
7. Inteligentne regiony, silna Europa? AI jako narzędzie polityki regionalnej (<i>Krzysztof Biegun</i>)	95
8. Rynek transportu lotniczego w Polsce w okresie 20 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej (<i>Łukasz Olipra</i>)	113
9. Rozwój współpracy transgranicznej w Polsce i w Unii Europejskiej (<i>Sylvia Dołzbłasz</i>)	130
10. Skuteczność prognozowania zużycia energii elektrycznej w województwach Polski w kontekście spójności Unii Europejskiej (<i>Agata Surówka</i>).....	141
11. Rozwój polskich regionów w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie województwa śląskiego (<i>Małgorzata Dziembala</i>)...	158
12. Znaczenie funduszy strukturalnych dla jednostek samorządu terytorialnego i ich wykorzystanie w powiecie kłodzkim w latach 2004-2021 (<i>Bernadeta Baran</i>)	172
13. Wpływ akcesji Polski do UE na kierunek strategicznego rozwoju Gdańska (<i>Jarosław Kempa</i>).....	185

14. Rozłączenie się w warunkach pracy zdalnej a równowaga praca-życie. Badanie na podstawie sytuacji przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (<i>Arianna Abbasciano, Maria Del Milagro Martín López, Alejandro Díaz Moreno, Katalin Tardos, Agnieszka Ziomek</i>)	200
Zakończenie	212
Spis fotografii	214
Spis rysunków	214
Spis tabel	216

Przedmowa

W imieniu społeczności akademickiej współautorzy tej monografii chcą wyrazić uznanie dla pracy i dorobku naukowego Pani Profesor Ewy Pancer-Cybulskiej. Monografia ta stanowi zbiór tekstów poruszających zagadnienia związane pośrednio lub bezpośrednio z obszarami badawczymi Pani Profesor, które zostały przedstawione z perspektywy 20 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Integracja Polski z UE spowodowała zmiany w wielu obszarach, m.in. gospodarki, rynku pracy, poziomu życia, edukacji czy mobilności. Udział w Jednolitym Rynku Europejskim umożliwił zmiany gospodarcze oddziałujące bezpośrednio na PKB naszego kraju. M. Ambroch i R. Bielak w opracowaniu z 2024 r. dla GUS *20 lat razem: Polska w Unii Europejskiej* podsumowali: od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej skumulowany wzrost PKB *per capita* (PPS) wzrósł z 50% średniej unijnej w 2004 r. do 80% w 2023 r., czyli z 10 910 euro do 30 102 euro. Eksport Polski wzrósł 6-krotnie, a eksport rolny zwiększył się prawie 11-krotnie. Ważnym czynnikiem, który bezpośrednio przyczynił się do rozwoju gospodarki na poziomie krajowym i regionalnym, były fundusze strukturalne i Fundusz Spójności oraz możliwość udziału w różnych programach, przedsięwzięciach czy działaniach. W ostatnich dwóch dekadach Polska otrzymała z Unii Europejskiej 175 mld euro. Według GUS polskie gminy zrealizowały 300 tys. projektów, co daje średnio 120 projektów na gminę. Każdy mieszkaniec sam może ocenić zmiany, jakie się dokonały w jego najbliższym otoczeniu. Szczególnie widoczne są zmiany infrastrukturalne – kanalizacja, drogi, szkoły i ich wyposażenie, obiekty kultury, rewitalizacja obszarów, co niewątpliwie wpłynęło na poprawę warunków i jakości życia każdego obywatela. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem spadł z ok. 50 do 15%. Wzrost dobrobytu przełożył się na wyższą jakość życia, co potwierdza wskaźnik HDI (*Human Development Index*) wynoszący obecnie 0,88 (36. miejsce na świecie).

Otwarcie granic i udział w Jednolitym Rynku Europejskim, a więc możliwość swobodnego przepływu osób, dóbr i usług miało ogromny wpływ na rynek pracy w Polsce. Bezrobocie spadło z 19% w 2004 r. do ok. 3% obecnie (2024 r.), podczas gdy średnia w UE to ok. 6%. Wynik Polski jest więc jednym z najlepszych w Unii Europejskiej. Wzrost gospodarczy i nowe inwestycje stworzyły wiele nowych miejsc pracy, a wynagrodzenia Polaków wzrosły średnio o 140%. Istotnie wzrósł też wskaźnik skolaryzacji, co oznacza wydłużenie

czasu spędzonego w celach edukacyjnych. W 2004 r. wyższym wykształceniem mogło pochwalić się nieco ponad 12% obywateli naszego kraju, natomiast dziś jest to już prawie co trzeci. Programy takie jak Erasmus umożliwiły młodzieży zdobywanie wiedzy i doświadczeń za granicą, co przyczyniło się do wzrostu poziomu wykształcenia i mobilności. Celem niniejszej publikacji jest analiza i wskazanie zmian, jakie dokonały się w Polsce w okresie jej członkostwa w Unii Europejskiej.

Wszystkie wymienione aspekty w ujęciu lokalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym były przedmiotem rozważań autorów rozdziałów niniejszej publikacji. W rozdziale *Współpraca handlowa Unii Europejskiej z krajami ASEAN w XXI wieku* autorzy – B. Drelich-Skulska i S. Bobowski – przeanalizowali procesy integracyjne zachodzące w UE i Azji Południowo-Wschodniej, wskazali wyzwania, jakie stoją między tymi dwoma ugrupowaniami w zakresie umów handlowych. Na wybrane aspekty współpracy międzynarodowej z nieco bliższej perspektywy spojrzała S. Dołzbłasz w rozdziale *Rozwój współpracy transgranicznej w Polsce i w Unii Europejskiej*. Autorka podkreśliła znaczenie rozwoju współpracy transgranicznej jako ważnego elementu integracji europejskiej w przestrzeni Polski i Europy, zwracając uwagę na współczesne zagrożenia dla współpracy w świetle wyzwań geopolitycznych. J. Kudelko w rozdziale *Wyzwania polityki regionalnej w kontekście założeń europejskiej polityki spójności oraz uwarunkowań współczesnej gospodarki* poruszyła zagadnienia odporności regionów i potrzeby realizowania odpowiedzialnego rozwoju opartego na kompetencjach, wiedzy, kapitale finansowym oraz bezpieczeństwie publicznym i społecznym. Aspekty te rozwinęli w dalszej części monografii m.in. A. Hajduk w rozdziale *Tendencje w zakresie internacjonalizacji instytucji szkolnictwa wyższego w perspektywie ostatnich dwudziestu lat* czy E. Szostak i J. Kenc w rozdziale *Edukacja jako fundament rozwoju: analiza reform w Polsce po 1989 roku*. Ważny i bardzo aktualny aspekt opisał K. Biegun w rozdziale *Inteligentne regiony, silna Europa? AI jako narzędzie polityki regionalnej*.

Transformacja, członkostwo w UE, reformy, otoczenie zewnętrzne mają niewątpliwie wpływ na rynek pracy. Aspekt ten został uwzględniony przez I. Kukulak-Dolatę w rozdziale zatytułowanym *20 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej – implikacje dla polityki rynku pracy*. Autorka opisała, jak zmieniała się polityka rynku pracy w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej, oraz zwróciła uwagę na konieczność dostosowań podejmowanych działań w zakresie organizacji sfery instytucjonalnej i świadczonych usług rynku pracy. Szczególny aspekt rynku pracy został dostrzeżony w rozdziale *Rozłączenie się w warunkach pracy zdalnej a równowaga pracochybie. Badanie na podstawie sytuacji przedsiębiorstw w Unii Europejskiej*.

Jego autorzy – A. Abbasciano, M. Del Milagro Martín López, A. Díaz Moreno, K. Tardos i A. Ziomek zwrócili szczególną uwagę na sytuację pracowników zdalnych wobec trudności z odłączeniem cyfrowym od sieci oraz utrzymaniem równowagi praca–życie w warunkach istniejących regulacji.

Rozwój gospodarki niesie ze sobą również wyzwania, takie jak wzrost nierówności. Analizy nieoczywistego aspektu nierówności, bo nierówności fiskalnych, dokonał L. Patrzalek w rozdziale *Relacje fiskalne państwo–samorząd regionalny a problem dysproporcji rozwojowych między regionami*. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej oznacza zmiany w wielu obszarach. 20 lat Polski w UE z punktu widzenia rynku lotniczego analizuje Ł. Olipra. W rozdziale *Rynek transportu lotniczego w Polsce w okresie 20 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej* prześledził m.in. proces liberalizacji rynku lotniczego w Unii Europejskiej. Na tym tle dokonał analizy zmian ilościowych oraz jakościowych. A. Surówka w rozdziale *Skuteczność prognozowania zużycia energii elektrycznej w województwach Polski w kontekście spójności Unii Europejskiej* zwróciła uwagę na aspekt energochłonności. Autorka przeprowadziła badania prognostyczne wybranych cech charakteryzujących zużycie energii elektrycznej w województwach Polski (w latach 2021-2023) oraz dokonała oceny polityki energetycznej kraju i możliwości zwiększenia poziomu neutralności energetycznej poprzez produkcję energii elektrycznej z OZE.

Autorzy przyjrzeni się też zmianom, jakie dokonały się w Polsce w ciągu ostatnich 20 lat na poziomie regionalnym i lokalnym. Analizy zmian na różnych szczeblach podziału administracyjnego od regionu poprzez gminę do poziomu miasta, o potrzebach i wyzwaniach dokonali M. Dziembała w rozdziale *Rozwój polskich regionów w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie województwa śląskiego*, B. Baran w rozdziale *Znaczenie funduszy strukturalnych dla jednostek samorządu terytorialnego i ich wykorzystanie w powiecie kłodzkim w latach 2004-2021* oraz J. Kempa w rozdziale *Wpływ akcesji Polski do UE na kierunek strategicznego rozwoju Gdańska*.

Monografię tę dedykujemy Pani Profesor Ewie Pancer-Cybulskiej, z prośbą o przyjęcie jej od przyjaciół, współpracowników i doktorantów z wyrazami szacunku. Zawsze mogliśmy liczyć na wsparcie, mądrość oraz nieustającą pasję do nauki, które były dla nas inspiracją oraz motywacją do pracy i rozwoju. Dziękujemy za współpracę, troskę, wspólny czas i rozmowy!

Ewa Szostak, Bernadeta Baran, Łukasz Olipra, Iwo Augustyński

BARDZO OSOBISTY PRZYCZYNEK DO BIOGRAFII, NIE TYLKO NAUKOWEJ

Na wstępie muszę przeprosić PT Czytelników za formę wypowiedzi, dość nietypową w publikacjach naukowych. I za posługiwanie się wyłącznie imieniem, bez nazwiska oraz stopnia naukowego. Może to nieco dziwne, ale jako mąż wyjątkowo rzadko tytułuję Ewę stopniem naukowym...

(Stosunkowo) dawno temu

Ewa Anna Pancer przyszła na świat na początku 1957 r. w Sędowie – niewielkiej miejscowości położonej niedaleko Końskich i Opoczna. Adnotację o Sędowie w starego typu dowodzie osobistym czasem pokazywała rozmówcom, prosząc o odgadnięcie usytuowania tej miejscowości. Jednak mieszkanie tam było chyba mało satysfakcjonujące, bo po kilku miesiącach życia podjęła decyzję o przenosinach na Dolny Śląsk. Zabrała ze sobą całą rodzinę do Dzierżoniowa. W świetle uporządkowanej przez K. Rymuta bazy PESEL 17 osób o tym nazwisku zamieszkiwało w 2002 r. w powiecie dzierżoniowskim oraz 4 we Wrocławiu, czyli razem 21 osób na Dolnym Śląsku. Pancerowie mieszkali w 58 powiatach w Polsce (na 380 istniejących), a w ujęciu względnym największa częstotliwość występowania nazwiska dotyczyła kolejno powiatów: koneckiego, opoczyńskiego, przysuskiego, kutnowskiego oraz dzierżoniowskiego. Ruch wędrowniczy ludności z tzw. Centrali na Ziemię Odzyskaną był w latach 50. ubiegłego wieku bardzo nasilony i dotyczył również mojej rodziny. W Dzierżoniowie nadal mieszkają Ewy mama, starsza siostra, bratanica i bratanek. Do niedawna zamieszkiwał również przedwcześnie zmarły młodszy brat Leszek, któremu zawdzięczam m.in. to, że nigdy w rozmowie nie pomyliła mojego imienia (a mnie się to zdarzało z imieniem siostry).

Również pierwsze szczeble edukacyjne Ewa pokonała w Dzierżoniowie. Poziom edukacji w I LO im. Jędrzeja Śniadeckiego był niezły, bo zdecydowana większość klasy ukończyła studia – w warunkach znacznie mniejszego niż

Fot. 1. Klasa maturalna (1976)

obecnie wskaźnika skolaryzacji na poziomie wyższym i w efekcie bardzo przesiewowych egzaminów wstępnych na uczelnie. Sporym zainteresowaniem jej klasy cieszyły się zwłaszcza studia w Akademii Ekonomicznej – wtedy im. Oskara Langego.

Po maturze Ewa przez rok pracowała, co pozwoliło nie tylko wesprzeć domowy budżet, ale także zaliczyć obowiązkową wtedy praktykę robotniczą. W 1977 r. rozpoczęła studia na Wydziale Gospodarki Narodowej AE we Wrocławiu, na kierunku ekonomika i orga-

nizacja produkcji. Studiowała w ramach ITS (indywidualnego toku studiów), a efektem wysokiej średniej ocen były semestralne wypłaty stypendium za wyniki w nauce, ułatwiające życie we Wrocławiu i mieszkanie przez 4 lata w DS „Przegubowiec”.

Przeglądam właśnie pracę magisterską *Prognoza rozwoju polskiego przemysłu chemicznego*, napisaną pod kierunkiem prof. Marii Cieślak i obronioną

Fot. 2. Spotkanie klasowe po 40 latach (2016) – przyjaźnie się nie zmieniają

przed wakacjami 1981 r. Zawiera badania porównawcze na bazie statystyki ONZ (choć nie było Internetu), 18 wykresów narysowanych (ręcznie) dla każdej zmiennej diagnostycznej oraz bardzo pracochłonne obliczenia wykonane z użyciem metod i testów statystycznych, m.in. takich, jakich się nauczyłem i zastosowałem dopiero przygotowując swoją pracę doktorską.

Praca zawodowa

Studia stanowiły czteroletnią część trwającego nieprzerwanie przez 47 lat związku Ewy z Akademią Ekonomiczną/Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu (1977-2024).

Po wakacjach 1981 r. Ewa została asystentką na Wydziale Gospodarki Narodowej w Instytucie Planowania, Finansów i Gospodarki Narodowej – w Zakładzie Planowania w Organizacjach Gospodarczych. Zakładem (później Katedrą) kierowała doc. dr Halina Jagodzińska-Wersty (po zmianie nazwiska Jagodzińska-Bressel). Po jej przejściu na emeryturę w 1990 r. Katedrę rozwiązano, a pracownicy znaleźli zatrudnienie w trzech różnych jednostkach. Ponośzę winę za namówienie wtedy już mojej żony na przejście do kierowanej przez prof. Bolesława Winiarskiego Katedry Polityki Ekonomicznej i Gospodarki Regionalnej – występującej od 1994 r. pod nazwą Katedry Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych (KPEiESR). Uzasadnieniem dla zmiany nazwy było rozszerzenie badań i dydaktyki o zagadnienia unijne (należeliśmy do prekursorów) oraz uzyskanie statusu Katedry Jeana Monneta. Po zmianie miejsca pracy okazało się, że przez połowę okresu pracy naukowo-dydaktycznej Ewy (1990-2011) pracowaliśmy nie tylko w tej samej katedrze, ale także we wspólnym, niezmiennym gabinecie.

W latach 1989-2007 Ewa pracowała na stanowisku adiunkta, w okresie 2007-2019 profesora nadzwyczajnego, a po zmianach statutowych – profesora Uczelni (2019-2024). Podstawą zmian stanowisk było uzyskanie stopni naukowych doktora nauk ekonomicznych (1988) oraz doktora habilitowanego (2005).

Rozprawa doktorska *Wczesne rozpoznawanie szans i zagrożeń rozwojowych w organizacjach gospodarczych* została napisana pod kierunkiem doc. Haliny Jagodzińskiej-Wersty. Ewa była piątą doktorantką pani docent (przedostatnią). Jako pierwsza obroniła pracę prof. Mirosława Klamut (1972), kierownik KPEiESR w latach 2003-2012. To od niej Ewa przejęła kierowanie Katedrą. W latach 1995-2003 kierownikiem był prof. Ryszard Broszkiewicz.

Fot. 3. Wizyta dawnej szefowej w KPEiESR (prawdopodobnie 2004 rok).
Od lewej: Ewa, Ewa Szostak, niżej podpisany, Mirosława Klamut, Łukasz Olipra,
Halina Jagodzińska-Bressel, Krzysztof Biegun, Bernadeta Baran, Alicja Panenka

Fot. 4. Ewa podczas promocji doktorskich (1988) i rok później – mój pokój
w hotelu asystenta „Sabinki” nie grzeszył przestronnością

Praca doktorska Ewy miała charakter teoretyczno-empiryczny. Sporym wyzwaniem w podjętych badaniach było uzyskanie zwrotu wypełnionych ankiet od 115 największych przedsiębiorstw Dolnego Śląska (w obecnych czasach to nierealne). W trakcie obrony duże wrażenie robiły udzielane przez Ewę odpowiedzi – wyczerpujące, rzeczowe i przede wszystkim wyjątkowo swobodne. Podczas żadnej innej obrony nie widziałem doktoranta tak skutecznie ukrywającego zdenerwowanie.

Podstawą kolokwium habilitacyjnego była książka z 2005 r. *Uwarunkowania procesów integracji Polski z Unią Europejską na poziomie regionalnym i lokalnym*. Właśnie wstąpiliśmy do UE i pojawiło się wiele publikacji opisujących narodowy wymiar integracji z poziomu rządu centralnego. Pomijano procesy integracji zachodzące w społecznościach lokalnych i regionalnych. Praca wносиła istotną wartość dodaną, porządkując niemal wszystkie przejawy działań samorządu terytorialnego w otoczeniu unijnym oraz szerzej – europejskim. Przygotowanie tej monografii wiązało się z wyjątkowo dużą pracowitością i stresem. Ale czynnikiem sprzyjającym było to, że dzieci nie wymagały już tak intensywnej opieki, jak w latach wcześniejszych.

Kilka słów o rodzinie

GUS takich badań nie prowadzi (a wyniki byłyby ciekawe), ale w dużych miastach bardzo wysoki odsetek par poznaje się w środowisku zawodowym. Pewnym paradoksem jest to, że jako wrocławianin nie byłem nigdy w Dzierżonowie przed 1989 r., nie zamieniłem w trakcie studiów z Ewą ani zdania (studiowała rok niżej), ale moimi koleżankami były trzy z czterech jej najbliższych przyjaciółek. Urszula Banaszcak (potem dr Banaszcak-Soroka) studiowała rok wyżej na tym samym kierunku, a Danuta i Bogusia (widoczne na wcześniejszych zdjęciach, mieszkają nadal na terenie powiatu dzierzoniowskiego) studiowały ze mną na tej samej specjalności. Z Ulą i Danką działaliśmy w kameralnym, czteroosobowym kole naukowym, którym opiekował się prof. Jan Borowiec, ówczesny magister. Po ukończeniu studiów zostałem asystentem w Katedrze Polityki Ekonomicznej i Planowania Gospodarki Narodowej (późniejszej KPEiESR), pod kierunkiem prof. Bolesława Winiarskiego. Tak jak Ewa, Ula początkowo współpracowała z doc. Haliną Jagodzińską-Wersty, ale przez kilkanaście lat była również częścią zespołu pracowników KPEiPGN. Po roku pracy na Uczelni upomniało się o mnie wojsko i kolejny rok spędziłem w kamaszach. Po powrocie do pracy w połowie 1982 r. zauważyłem nową koleżankę Ewę urzędującą kilka gabinetów dalej.

Relacje koleżeńskie zacieśniały się, a dla mnie wyrazem dużego zaufania naukowego była prośba Ewy, abym gruntownie przejrzał gotową pracę dok-

torską. W połowie 1989 r. moje oświadczyzny zostały przyjęte, a pobraliśmy się na początku 1990 r. Nie musiałem zamawiać limuzyny, gdyż między wyjściem z hotelu asystenta „Klasztor” a wejściem do kościoła był dystans 15 m. Był to początek transformacji gospodarczej w Polsce brutalnie weryfikującej poziom życia przez galopujące koszty utrzymania i dlatego skromne wesele (56 osób) urządziliśmy własnym sumptem, wynajmując salę (na ul. Wierzbowej) należącą do nieistniejących już zakładów graficznych. Ciekawostką godną uwagi był nasz powrót w środku nocy na piechotę do HA „Klasztor” z marynarką niesioną na ręce, gdyż było tak ciepło. Čwierć wieku później sprawdziłem statystyki pogodowe – był to najcieplejszy 24 lutego w historii pomiarów, a średnia dobową temperatura we Wrocławiu wyniosła 20,4°C.

Rok 1990 był szczególnie intensywny, gdyż do końca roku na świat przyszła nasza córka Joanna, a ja obroniłem swój doktorat. W 1991 r. przeprowadziliśmy się do własnego mieszkania, a w 1993 r. pojawiła się młodsza córka Adrianna.

Zaletą pracy na uczelni jest możliwość zaplanowania zajęć i innych obowiązków zawodowych tak, aby nie było zakłóceń w opiece nad dziećmi. A zaletą pracy w jednej katedrze jest możliwość wzajemnego zastępowania się na zajęciach, gdy zaistnieje taka konieczność. Gdy dzieci były większe, ujawniła się też pewna wada – przebywaliśmy ze sobą 24 godziny na dobę – nie tylko w domu, ale także jadąc zwykle razem na Uczelnię i pracując w gabinecie przy sąsiednich komputerach.

Fot. 5. Ewa z Joanną i Adrianną (1995 i 1999)

Wbrew zwyczajowi środowiskowemu nawet nie próbowaliśmy zainteresować córek ekonomią i pójściem w nasze ślady. Są humanistkami, lingwistkami i z powołania artystkami. Obie skończyły studia filologiczne i wykorzystywały swoje zdolności językowe, pracując przez pewien czas na Dalekim Wschodzie.

Zainteresowania naukowe i publikacje

Pierwszy artykuł opublikowany w 1983 r. dyskutował pracę magisterską Ewy. Kolejnych 14 publikacji (do 1991 r.) było związanych z tematyką doktoratu (system informacyjny przedsiębiorstwa, planowanie strategiczne) oraz z badaniami i projektami realizowanymi w Katedrze Planowania w Organizacjach Gospodarczych. Ich efektem był udział Ewy w opracowaniach monograficznych dotyczących 3 głównych zagadnień: relacji wydajności pracy i płac w przemyśle, związków sfery produkcji i infrastruktury, przestrzennego zróżnicowania relacji majątku trwałego i nakładów inwestycyjnych.

Spektrum zainteresowań badawczych podczas pracy w KPEiESR było bardzo duże. Koncentrowało się przede wszystkim wokół polityki gospodarczej i składających się na nią polityk szczegółowych. Po kilku latach zaczęły dominować publikacje o Unii Europejskiej i realizowanych przez nią politykach, doszły także wybrane zagadnienia polityki społecznej.

W ujęciu szczegółowym można wymienić następujące dziedziny i problemy: politykę regionalną, miejską i lokalną, politykę spójności UE, Euroregiony i Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, konkurencyjność regionów, strategie rozwoju regionalnego, finanse i działalność samorządów terytorialnych, planowanie przestrzenne, przekształcenia własnościowe i mienie komunalne, wspieranie sektora MŚP, sektor elektroenergetyczny, infrastrukturę transportową, zwłaszcza lotniczą, usługi i zadania publiczne, politykę zatrudnienia, równouprawnienie na rynku pracy, gospodarkę społeczną, kapitał ludzki i społeczny, rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami, działalność organizacji pozarządowych, absorpcję środków z funduszy strukturalnych i programy operacyjne, programy ratunkowe państw oraz Unii wobec światowego kryzysu finansowego, krajowych kryzysów fiskalnych, a także pandemii COVID-19, cele zrównoważonego rozwoju, globalizację i glokalizację, współpracę na rzecz ochrony klimatu.

Lista opublikowanych recenzowanych artykułów i książek zawiera 112 pozycji, z których tylko co czwarta jest napisana we współautorstwie. Przeczytałem przed publikacją niemal wszystkie i byłem zwykle najbardziej krytycznym czytelnikiem. I *vice versa*, co można zaliczyć do zalet wspólnych doświadczeń zawodowych. Dochodzą do tego udziały w 3 podręcznikach dotyczących poli-

Fot. 6. Podczas jednej z konferencji (1999).

Z lewej prof. Bolesław Winiarski (kierownik Katedry w latach 1967-1995),
z prawej prof. Jan Borowiec, Ewa i ja, a w środku dr Agnieszka Dobroczyńska (UW)

tyki gospodarczej, redakcja 11 monografii i prac naukowych, 6 publikacji nie-recenzowanych, kilka niepublikowanych analiz i ekspertyz, a także recenzje wydawnictw zwartych.

Bilans ten nie obejmuje publikacji o charakterze mikroekonomicznym związanych z zaangażowaniem w prace Zespołu Analiz i Rekomendacji Domu Maklarskiego BZ WBK SA. W latach 1997-2001 Ewa była redaktorką naczelną 14 numerów kwartalnika dla inwestorów giełdowych *Biuletyn Kwartalny*. Redagowała także fragmenty prospektów emisyjnych spółek giełdowych i raporty analityczne publikowane w *Gazecie Giełdowej Parkiet*.

Szczególnie wielu czytelników miały podręczniki oraz książka będąca podstawą przewodu habilitacyjnego. W moim subiektywnym wyborze do najważniejszych publikacji można zaliczyć: *Ewolucję sektora samorządowego w wybranych krajach*, [w:] M. Klamut (red.), *Polityka ekonomiczna. Współczesne wyzwania*, PWN, Warszawa 2007; *Kapitał społeczny w koncepcji społecznej odpowiedzialności terytorium* (współautorka), [w:] W. Kosiedowski (red.), *Kapitał ludzki w procesie przemian Europy Środkowej i Wschodniej. Aspekty makroekonomiczne i regionalne*, TNOiK, Toruń 2010; *The Changes in the NUTS Structure as an Expression of Adjustment to the Priorities of EU Cohesion Policy after 2013* (współautorka), [w:] *Topical Problems of Psychology, Business*

and Social Sphere in Society: Theory and Practice, The Higher School of Psychology, Riga 2010; *Polska i europejska polityka gospodarcza wobec wyzwań XXI w.* (współautorka i red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012; *Miasta w polityce spójności Unii Europejskiej*, [w:] *Studia i Prace WNEiZ*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2014.

Wśród nowszych zespołowych monografii na uwagę zasługują zwłaszcza: *Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami – znaczenie i perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2020; *Transport lotniczy a regionalne rynki pracy w Polsce. The impact of air transport on regional labour markets in Poland* (książka dwujęzyczna), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014. Monografia stanowiła zwieńczenie kierowanego przez Ewę projektu badawczego „Wpływ transportu lotniczego na regionalne rynki pracy w Polsce” (2010-2012), którego *spiritus movens* był Łukasz Olipra.

Za najważniejszą publikację zagraniczną można uznać powstałą z moim udziałem: *Active Employment Policy in the EU in Poland. A Gordian Knot or Inertia Enchanted in Words*, [w:] Ł. Mamica, P. Tridico (eds.), *Economic Policy and the Financial Crises*, Routledge, Abington – New York 2014. Jeden z jej dwóch redaktorów – prof. Pasquale Tridico z Uniwersytetu Roma Tre – przebywał w Katedrze w latach 2011-2012 jako *visiting professor*, natomiast w okresie 2019-2023 był prezesem włoskiego ZUS (Krajowego Zakładu Zabezpieczenia Społecznego – INPS), a od 2024 r. posłem w Parlamencie Europejskim.

Nie tylko publikacje...

Trudno zliczyć wystąpienia konferencyjne w kraju i za granicą. Ewa wygłaszała referaty na konferencjach m.in. w Rydze, we Lwowie, w Perejasławiu (Ukraina), Mińsku, Wilnie, Vigo (Hiszpania). Nie wszystkie referaty były połączone z publikacjami. Na część konferencji jeździliśmy razem. Zwykle występowaliśmy z własnymi referatami, ale np. na konferencji w Rydze wygłaszaliśmy wspólny referat *ad hoc*, przekazując sobie głos. Zdarzyło mi się też kiedyś w zastępstwie Ewy wygłaszać jej referat. Powszechną wesołość wzbudziło wtedy pytanie zadane przez uczestnika z Czech zaczynające się od słów „Panie Pancer...”.

Szczególnie ważne były obowiązki organizacyjne. W latach 2012-2024 Ewa kierowała Katedrą Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych. Po przejściu na emeryturę prof. Jana Borowca w składzie osobowym Katedry pozostali doktorzy: Iwo Augustyński, Ewa Szostak, Łukasz Olipra, Bernadeta Baran.

Ewa była w swoim zespole promotorką doktoratów Iwa Augustyńskiego i Łukasza Olipry. Rok 2024 zamknie się zapewne łączną liczbą 13 wypromowanych

doktorów. Do przedstawionego bilansu dochodzi oczywiście wiele recenzji prac doktorskich z innych uczelni, a także dorobku naukowego przedstawianego w postępowaniach habilitacyjnych.

Ewa zasiadała w Senacie Uczelni, pełniła funkcje prodziekana ds. studiów niestacjonarnych, doktoranckich i podyplomowych na Wydziale Nauk Ekonomicznych (2008-2012). Uczestniczyła w finansowanym ze środków EFS projekcie badań regionalnej koniunktury gospodarczej (2012-2013). Brała udział w pracach Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przy Polskiej Akademii Nauk, a także była członkiem Komisji Nauk Ekonomicznych w Oddziale PAN we Wrocławiu. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (2004), jest laureatką Nagród Ministra Edukacji Narodowej (1995, 2001) oraz około 10 Nagród Rektora AE/UE.

Fot. 7. Zapewne to przesada, że w tak wielu miejscach występujemy razem (2004)

Poza Polską

Ewa jest członkiem European Regional Science Association – sekcja Polska. Uczestniczyła w światowych kongresach ERSA w Bratysławie, Barcelonie i Lizbonie.

Odbyła kilka staży w Niemczech, w tym najwcześniejszy na Uniwersytecie w Bonn (1986), a w 2002 r. w Niemieckim Parytetowym Związku Socjalnym (w Dreźnie). Stanowiło to przedłużenie aktywności w ramach związków i organizacji socjalnych WRZOS (jako wolontariuszka szkoliła finansistów tych organizacji). Uczestniczyła również w wielostronnej współpracy dotyczącej regionów przygranicznych zainicjowanej przez HWWA Hamburg oraz w ramach unijnego programu ESPON.

Oprócz staży i wyjazdów na konferencje zagraniczne Ewa miała także wykłady w ramach LLP Erasmus w wymienionych uprzednio uniwersytetach z Łotwy i Ukrainy oraz z Hiszpanii (Mondragon Unibersitatea, Kraj Basków) i Włoch (Università Roma Tre).

Najdłuższy staż (3 miesiące) odbyła na Uniwersytecie w Kopenhadze (1995). Ze względu na małe dzieci nie mogliśmy jechać razem – wyjechałem po powrocie Ewy. Inaczej było w przypadku krótszych wyjazdów. W ramach europejskiego programu wymiany doświadczeń dydaktycznych TEMPUS wyjeżdżaliśmy wspólnie na Uniwersytety: w Perugii (1992), Strasburgu (2000) oraz Canterbury (2001). Powrót z tego ostatniego zapadł nam głęboko w pamięć. Wylot z Londynu mieliśmy 11 września wieczorem, a na lotnisku panował totalny chaos, przez pewien czas była obawa, że zostaną wstrzymane nie tylko loty transatlantyckie, ale także europejskie.

Inicjatorem pierwszego projektu TEMPUS (Wrocław – Perugia – Lille) był profesor Giuseppe Calzoni, doktor *honoris causa* naszej uczelni (1991), a w latach 1994-2000 rektor Uniwersytetu w Perugii. Współpraca ośrodków została nawiązana przez prof. Bolesława Winiarskiego w drugiej połowie lat 80., co skutkowało także kilkoma wspólnymi konferencjami naukowymi. Po zakończeniu pracy w Perugii prof. Calzoni podjął pracę w Katedrze, a my mieliśmy przyjemność dzielić z nim gabinet (2009-2014). Poza prowadzeniem zajęć dydaktycznych uczestniczył także we wspomnianym projekcie badań regionalnej koniunktury gospodarczej.

Fot. 8. Program TEMPUS: Strasburg z Ewą Szostak (2000)

Fot. 9. Londyn z nieznanym jegomościem (2001)

Fot. 10. Gdy prof. Giuseppe Calzoni był rektorem, poczta włoska wydała znaczek z Uniwersytetem (1996). Zdecydowanie największą moją słabością jest rodzina, ale na drugim miejscu są znaczki

Wreszcie czas wolny

Po 43 latach pracy w Uniwersytecie Ekonomicznym Ewa będzie miała więcej wolnego czasu. A potrafi go wykorzystać, gdyż wręcz pochłania książki, głównie literaturę piękną i popularnonaukową. Jako artystka, córka Joanna nakłania ją do malowania. Ewa jest wielbicielek wokalistek jazzowych, pięknych głosów operowych (mamy chyba pełną dyskografię Marii Callas), generalnie muzyki poważnej (kilka razy w roku odwiedzamy Narodowe Forum Muzyki), ale także filmowej, wybranych wykonawców muzyki pop i rocka. Lubi pielęgnować kwiaty domowe i ogrodowe. Pasjonuje się oglądaniem lekkoatletyki, nie przepuści transmisji nawet z mniej ważnych zawodów. Istnieje wąska grupa seriali, do których wraca (*Ranczo*, *Poirot*, *Columbo*). Najefektywniej wypoczywa, gdy rozwiązuje trudne krzyżówki, np. „jolki z przymrużeniem oka”. Od ćwierćwiecza w większości numerów miesięcznika *Rozrywka*. *Jolki* mają rozwiązane wszystkie szczegółowe hasła. Dyskontuje tu swoją wielodziedzinową wiedzę, a zadania logiczne bardzo ją wciągają. Od prawie 40 lat grywamy w Scrabble, chociaż firmowa plansza z literami pojawiła się w Polsce w sprzedaży znacznie później. Od niedawna emocjonujemy się bardziej dynamiczną grą Rummikub.

Fot. 11. Z tysiącami terakotowych wojowników (Xian, 2016)

Ewa przedkłada turystyczne pobyty stacjonarne nad wędrowki wakacyjne. Ale i te się zdarzają. Osobiście mam nadzieję, że będzie ich teraz więcej, zwłaszcza w sytuacji większej łatwości wyjazdu poza głównym sezonem urlopowym. Może teraz pojedziemy gdzieś dalej niż w przypadku 3 tygodni wędrowania po Chinach?

Leszek Cybulski

Zakończenie

Monografia powstała dzięki współpracy naukowców i badaczy z różnych ośrodków naukowych. Autorzy ukazali różnorodne zmiany w ujęciu lokalnym, regionalnym, krajowym czy międzynarodowym, jakie zaszły w polskiej gospodarce w ciągu 20 lat członkostwa Polski w UE. Wskazali znaczenie rozwoju współpracy transgranicznej jako ważnego elementu integracji europejskiej w przestrzeni Polski i Europy, uznając, że kształtowanie się współpracy transgranicznej w ramach programów UE jest istotnym aspektem polityki integracji i spójności. Ukazali procesy integracyjne zachodzące w UE i w Azji Południowo-Wschodniej oraz wyzwania, jakie stoją między tymi dwoma ugrupowaniami w zakresie umów handlowych. Dotknęli obszarów edukacyjnych, analizując reformy w edukacji, jakie zaszły w Polsce po 1989 r., oraz tendencje w zakresie internacjonalizacji instytucji szkolnictwa wyższego. Zwrócili uwagę na problem dysproporcji rozwojowych między regionami w kontekście relacji fiskalnych państwo–samorząd regionalny czy na kwestie dotyczące OZE i możliwości zwiększenia poziomu neutralności energetycznej. Przyjrzelisi się zmianom, jakie dokonały się w Polsce w ciągu ostatnich 20 lat na poziomie regionalnym i lokalnym na różnych szczeblach podziału administracyjnego, przyznając, że członkostwo w UE stanowiło ogromną szansę dla Polski i jej regionów na przyspieszenie rozwoju gospodarczego i modernizację w wymiarze ekonomiczno-społecznym. Odnieśli się również do dynamicznych zmian zachodzących na rynku pracy, pokazując transformację organizacji sfery instytucjonalnej i świadczonych usług rynku pracy.

Z badań wynika, że swobodny przepływ osób, kapitału i usług przyczynił się do wzrostu mobilności i wymiany międzynarodowej, a także do umocnienia pozycji Polski w Europie. Polska zwiększyła swój eksport, a rynek pracy stał się bardziej stabilny. Integracja Polski z Unią Europejską miała istotne znaczenie dla konkurencyjności gospodarki i społeczeństwa. Przyczyniła się do modernizacji infrastruktury, wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia, a fundusze unijne wspierały rozwój regionalny, edukację i innowacje. Oczywiście, nie brakuje wyzwań i problemów związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Obejmują one takie kluczowe aspekty, jak: skuteczne zarządzanie i wykorzystywanie środków unijnych na rozwój infrastruktury, innowacje oraz wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, zmniejszenie nierówności między regionami poprzez wspieranie mniej rozwiniętych obszarów, dostosowanie się

do ambitnych celów klimatycznych UE, w tym redukcji emisji CO₂ i przejścia na odnawialne źródła energii, stawienie czoła wyzwaniom edukacyjnym oraz związanym ze starzejącym się społeczeństwem i niedoborem siły roboczej czy wspieranie cyfryzacji i nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, w różnych sektorach gospodarki. Kluczowym celem pozostaje więc promowanie zrównoważonego rozwoju, który uwzględnia zarówno aspekty gospodarcze, jak i społeczne oraz ekologiczne.

Spis fotografii

1. Klasa maturalna (1976).....	12
2. Spotkanie klasowe po 40 latach (2016) – przyjaźnie się nie zmieniają ..	12
3. Wizyta dawnej szefowej w KPEiESR (prawdopodobnie 2004 rok)	14
4. Ewa podczas promocji doktorskich (1988) i rok później – mój pokój w hotelu asystenta „Sabinki” nie grzeszył przestronnością.....	14
5. Ewa z Joanną i Adrianną (1995 i 1999)	16
6. Podczas jednej z konferencji (1999)	18
7. Zapewne to przesada, że w tak wielu miejscach występujemy razem (2004)	20
8. Program TEMPUS: Strasburg z Ewą Szostak (2000).....	22
9. Londyn z nieznanym jegomościem (2001)	22
10. Gdy prof. Giuseppe Calzoni był rektorem, poczta włoska wydała znaczek z Uniwersytetem (1996). Zdecydowanie największą moją słabością jest rodzina, ale na drugim miejscu są znaczki	22
11. Z tysiącami terakotowych wojowników (Xian, 2016)	23

Spis rysunków

6.1. Członkowie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EHEA)	83
6.2. Zmiany wyników pomiaru umiejętności w matematyce, rozumienia czytanego tekstu i w naukach przyrodniczych wśród uczniów w Polsce i średnio w krajach OECD w latach 2000-2022	85
6.3. Odsetek polskich uczniów na poszczególnych poziomach umiejętności rozumienia czytanego tekstu w 2022 r. ze względu na typ szkoły ..	86
6.4. Wskaźnik osób w wieku 16-74 lata posiadających co najmniej podstawowe umiejętności cyfrowe w Polsce i w UE w latach 2022-2024	90
8.1. Liczba pasażerów i operacji lotniczych w Polsce w latach 2000-2023	118
8.2. Dynamika zmian liczby pasażerów i operacji lotniczych w latach 2003-2023 (rok 2003 = 100).....	118
8.3. Dynamika zmian liczby pasażerów w latach 2001-2023 rok do roku	119
8.4. Współczynnik mobilności lotniczej społeczeństwa w Polsce w latach 2000-2023.....	120

8.5. Liczba pasażerów transportu lotniczego w Polsce w latach 2000-2023 z podziałem na typy przewoźników	121
8.6. Udział w polskim rynku (według liczby pasażerów) poszczególnych kategorii przewoźników w latach 2005-2023.....	122
11.1. Udział województw w PKB ogółem w latach 2004 i 2022 (w %)	160
11.2. PKB na 1 mieszkańca w Polsce i jej regionach w latach 2004-2022 w PLN (ceny bieżące).....	161
11.3. Wartość eksportu z województwa śląskiego w latach 2010-2020 (2020 r. prognoza) w mld PLN.....	166
13.1. Udział dochodów własnych w ujęciu wąskim w dochodach całkowitych w latach 2012-2022	188
13.2. Proces migracji w obszarze aglomeracji gdańskiej do 2050 roku.....	190
13.3. Środki z UE na koniec 2023 roku na 1 mieszkańca w zł (kwalifikowane)	191
13.4. Powierzchnia biurowa w wybranych miastach (sierpień 2023 r.)	195

Spis tabel

1.1.	Analiza porównawcza UE i ASEAN (dane z 2022 r.)	27
5.1.	Geograficzne rozmieszczenie respondentów pierwszej (2003 r.), trzeciej (2014 r.) i szóstej (2024 r.) edycji IAU Global Survey (w %)	72
5.2.	Zestawienie trzech najważniejszych korzyści z internacjonalizacji szkolnictwa wyższego według respondentów badania IAU Global Survey przeprowadzonych w latach 2003, 2014 i 2024 z podziałem na uczestników ze wszystkich regionów oraz z wyszczególnieniem regionu Europy.....	76
8.1.	Udział głównych linii lotniczych w rynku przewozów regularnych w Polsce w latach 2005-2023 (w %)	123
8.2.	Struktura ruchu lotniczego w Polsce w latach 2003-2023 według portów lotniczych (w %).....	124
9.1.	Struktura i alokacja środków przeznaczonych na programy współpracy transgranicznej z udziałem Polski w poszczególnych edycjach w latach 2004-2027	136
10.1.	Prognoza zużycia energii elektrycznej w Polsce (2021-2023).....	146
11.1.	PKB na 1 mieszkańca w województwach w Polsce w latach 2004-2022 w PLN, Polska = 100 (ceny bieżące).....	161
11.2.	Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w polskich województwach w 2005 roku.....	163
11.3.	Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w polskich województwach w 2022 roku.....	164
11.4.	Indykatorywny podział środków funduszy strukturalnych na województwa w latach 2004-2006	167
11.5.	Cel główny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 i priorytety wraz z alokacją finansową EFRR.....	168
11.6.	Osie priorytetowe RPO WSL 2014-2020 i alokacja z funduszy UE	168
12.1.	Rozkład atrakcyjności turystycznej 11 najwyżej notowanych powiatów Polski.....	176
12.2.	Wybrane wskaźniki dla powiatu kłodzkiego w latach 2004 i 2022	177
12.3.	Wydatki finansowane ze środków unijnych w powiatach (zł <i>per capita</i>) – powiat kłodzki na tle trzech najlepszych polskich powiatów i pozostałych powiatów	179

12.4. Wydatki finansowane ze środków unijnych w miastach na prawach powiatu (zł <i>per capita</i>) – Kłodzko na tle trzech najlepszych miast powiatowych i ostatniego w rankingu.....	180
12.5. Wydatki finansowane ze środków unijnych w miasteczkach (zł <i>per capita</i>) – miasteczka powiatu kłodzkiego na tle trzech najlepszych i ostatniego w rankingu.....	180
13.1. Główne projekty strategiczne zrealizowane przy wsparciu środków z UE.....	192
13.2. Analiza SWOT miasta Gdańska – wybrane elementy.....	194
13.3. Dochody budżetu miasta <i>per capita</i> w PLN w wybranych miastach w Polsce w latach 2004-2022.....	195
14.1. Wskaźniki proste w badanych przedsiębiorstwach (w %)......	204
14.2. Tabele krzyżowe w zestawieniu w % liczebności ogółem.....	206

